

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

II. De Emptoris ac Venditoris mutuo Consensu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62668)

Postremâ res, numero pondere & mensurâ constantes, vendi frequenter solent vel ad Corpus vel ad Mensuram. Ad Corpus venditio fit, quando plures species live individua per modum unius rei individua, sine numeri, ponderis, vel mensurâ expressione, vg. totus tritici acervus, omne vinum in cella vel dolio contentum sine ullâ scapharum modiorumve aut urnarum expressione venditur: quâ venditio etiam fieri dicitur per *Aversio-nem*; quod eâ omne periculum avertatur in emptorem, istiusque ipsi venditâ rei, sive ex toto sive ex parte pereuntis, interitus sit, l. *Cum convenit 2. C. de Pericul. & com. rei vend. & l. Qui officii 62. §. fin. ff. de Contrab. empr. cit.* Haunold. n. 50. & Bruneman in l. *Qui officii cit. n. 1.* Ad Corpus etiam rei vendita censetur, quando plurium specierum sive individuorum per modum unius rei individua, vg. totius acervi tritici vel omnis vini reconditi in cella venditio facta est cum numeri quidem, ponderis aut mensurâ expressione, sed non taxativè, sive animò contractum ad expressam scapharum, modiorum vel urnarum quantitatem restringendi: sed demonstrativè, sive solummodo ad rem demonstrandam & discernendam factâ. Ad Mensuram autem Venditio fit, quando genere comprehensarum specierum sive individuorum certâ quantitas, vg. ex frumenti acervo decem scaphâ, vel ex eodem vini dolio decem urnas, certò pretiò in scaphas vel urnas singulas vel unicò in omnes simul constitutò, venditâ sunt; ut, si acervò doliòve denis plures scaphâ urnave contineantur, excessus venditus non intelligatur, *cit.* Haunold. *trac. 8. n. 52.* cujusmodi ad Mensuram factâ venditione si res vendita vg. acervus tritici aut vinum in dolio ante traditionem vel potius mensurationem pereat, interitus est venditoris, l. *Cum*

convenit cit. quòd venditio facta præsumatur sub conditione, *Si res adnumerata, admensa, vel appensa fuerit, l. Quod sepe 35. §. 5. & 6. ff. de Contrab. empr. cit.* Rath *ib. 61.* Haunold. n. 61. & Bruneman, *cit. n. 1.*

ARTICULUS II.

De Emptoris ac Venditoris mutuo Consensu.

SUMMARIUM.

16. *Vendi res potest absolute, vel sub conditione:*
  17. *Absolute vendita præsumitur verbâ, Volo vendere vel Emere:*
  18. *Uti & vendendi promissionem secuta traditione.*
  19. *Valida sunt venditioni adjecta pacta Additionis in diem.*
  20. *Legis Commissorie.*
  21. *Et de Retrovendendo:*
  22. *Dummodo retrovendendi onus contempserit.*
  23. *Eoque Pignoris contractus Usurarius non pallietur.*
  24. *Venditor tenetur ad rei, emptor ad pretii traditionem:*
  25. *Quâ emptor ferè rei dominium,*
  26. *Et aliquando ante eam consequitur.*
  27. *In re successivè vendita duobus, ante emptor primus:*
  28. *Post traditionem secundus præferatur:*
  29. *Nisi, rem priùs alteri venditam esse, sciverit.*
  30. *Emptori determinatè res ipsi vendita,*
  31. *Et venditori pretium exhibendum est:*
- M m a   32. Neque

32. Neque satisfit prestando interesse.
 33. Rei vendite interitus post traditionem,
 34. Et ante hanc etiam pertinet ad emptorem:
 35. Nisi intervenit culpa venditoris,
 36. Aut res vendita sub conditione,
 37. Vel solam indeterminata fuisset.
 38. Rei vendite fructus emptori cedunt,
 39. Etiam ante traditionem & pretii numerationem.

16. **C**onsensus in pretii pro re seu merce, & vicissim istius pro illo traditionem fieri potest ac solet vel absolute, vel sub conditione, vel adjecto pacto modove, ut de Contractibus generatim dictum *Lib. 1. tit. 35. à n. 66.* Hòc locò de Emptione Venditioneque

Dubium est primò, an absolutus in eam consensus latis declaretur verbis, *Volo vendere, Volo emere*; id enim negat *Mozzius de Empt. Vendit. col. 3. n. 46.* quòd *Vendere & Emere* plus sit, quàm *Emere ac vendere velle*; sicut plus est, *In arborem ascendere*, quàm, *Ascendere velle, Professionem Religionis emittere*, quàm *Emittere velle*: imò eam etiam *Vovere, c. fin. de Regular. in 6.* ac proinde, sicut posterioribus his verbis sola in arborem ascendendi aut profitendi voluntas aut professionis faciendæ promissio: sic etiam illis sola emendi vendendique voluntas, non Emptio Venditio actualis, sive in rei pro pretio traditionem consensus exprimitur.

At, licet hoc verborum strictà significatione spectatà ita sit, illorum tamen communi usu & circumstantiis attentis ex ipsis absolutum in emptionem venditionemque consensum præsumi, cum *Accursio in l. In vendentis 13. C. de Contrab. empt. & aliis, RR. præsertim & Germanis ICT. is* censet *Haunold. Tom. 4. de J. &*

J. et al. s. n. 23. Ratio est; quia ad præpositum contractum plus non exigere quàm mutus consensus seu conventio de datione ac receptione certi pretii numerarii pro merce: qui consensus verbis *Volo hoc pretio vendere & emere* latis declaratur, sicut verbò *Volo* latis declaratur in ultimis voluntatibus; cum eò plena dispositio inducatur, *l. Pamphilo 39. §. 1. ff. de Legat. 3.* Quod in Vernaculis pro fra latis exploratum est; cum venditor & emptor consensum suum actualempissime expriment verbis, *Ich will es alio vel umb dieses Geld lassen* / *Ich will es alio vel umb dieses Geld nehmen* / *Ich kauffen* / *vel kauffen* / iisque aut similibus verbis prolatis, quasi actualis venditio emptioque de præsentis contracta iam sit, ab emptore solvi pretiù & res tradi à venditore soleat. Sic etiam verbis, *Ich will Dir schenken* / actualis rei donatio, & in sponsis parochis, an se mutuo in conjuges habere velint, sciscitanti respondentibus *Volo*, consensus matrimonialis per verba de præsentis expressus censetur.

Alia quàm istorum ratio est verborum *Volo, ascendere in arborem* aut *Emere professionem*; quia ascensus in arborem est actio externa, quæ solà voluntatis declaratione perfici nequit. Contrà emptio venditioque solà voluntatis declaratione duobus actibus æquivalente perfici potest &, communi usu spectatò quenter solet: sicut absolute loquendo emitti etiam posset Religiosa professio, non, ut solet, exposceret certam formam & solennitates Religionis Constitutionibus aut moribus introductas: cuiusmodi formam & solennitates cum non exposcat emptio venditio, verbis quibusvis in rei pro pretio traditionem receptionemque consensum declarantibus &, communi usu spectato, etiam verbis, *Volo emere ac vendere*, celebrari ac perfici potest, & sic intelligitur perfecta.

Dicitur

18. Dubium secundò est, an ad emptionem venditionem contrahendam consensus sufficienter expressus censetur ab eo, qui vendere prius promisit, postea pretio acceptò eam tradidit sine alia consensu in contractum præstiti expressione; ita enim emptionem venditionem contrahi, negat Jafon in *l. Si ante 6. ff. soluto matrim.* quòd promissio vendendi non sit venditio, *arg. e. fin. cit.* atque idcirco eà secutàque traditione dominium non transferatur, *arg. l. Nunquam 31. pr. ff. de Acquir. rer. dom.*

Sed melius cum Socino in *l. Si ante cit. §. Lib. 2. consil. 170.* duo Facultatis nostræ Juridicæ Antecessores, Fachneus *Controvers. lib. 2. cap. 5. §. Ego,* & Rath, *de Contrab. empt. ib. 7. n. 8.* eosque ex T. secutus Haunold. *cit. Traët. 8. n. 24.* emptionem venditionem ita contractam, asserunt, solidà nixi ratione; quòd istius contractus perficiatur consensu, tali casu interveniente & satis superque declarato ipsa rei pro pretio accepto traditione ac receptione; cum facta & res non minus quàm verba signa sint voluntatis & interni consensus, *l. De quibus 32. §. 1. ff. de LL. & l. Recursari 95. ff. de Acquir. hered.*

Neque Resolutionem hanc convellit Jafonis argumentum; licet enim nuda ejusmodi promissio venditio non sit, solàque rei traditione ejus dominium non transferatur: sed in rei pro pretio traditionem exigatur consensus, iste tamen in proposito casu non desideratur, satisque declaratur reciprocà rei & pretii traditione receptioneque, prævià ejusmodi promissioni superveniente: & cum mercium rerumque pretia lege vel usu taxata sunt, sæpe aliter non solet declarari; cum, qui à pistoribus panem, aliàsque res certum pretium habentes, ab aliis emunt, non raro ipsarum pretium ad tabernam deponere, pro eoque pane alià

ve ejusmodi re venali accepta, & ne verbò quidem de emptione venditione factò, discedere soleant: à quibus emptionem contrahi, rerumque acceptarum acquiri dominium, nemo inficiatur.

Dubium tertio est, an Venditioni 19. adici valeat pactum additionis in diem ita; ut venditor rem venditam uni, intra certum tempus alteri emptori, meliorem conditionem v.g. majus pretium aut istius faciliorem vel maturiorem solutionem offerenti, addicere possit: cujusmodi conditionis venditioni adjectæ vi, si intra constitutum tempus melior conditio offeratur, eamque venditor acceptet, à primâ venditionis contractu receditur, resque secundo venditori addicatur: nisi meliorem conditionem, oblatam ab alio, emptor primus ipse præstare sit paratus, *l. Licet 7. ff. de In diem addit.* Si verò melior conditio non offeratur, aut eam oblatam venditor non acceptet, primâ venditione non resolutâ res vendita irrevocabiliter est emptoris primi, *l. Quod autem 11. pr. ff. Rubr. cit.* Quâ & aliis legibus Imperialibus venditioni adjectum in diem additionis pactum Jure Canonico non reprobatur, idque reprobandi ulla ratio non fuit; cum enim venditor pretii à primo emptore oblatis, tanquam nimis modici, intuitu rem ipsi emptori vendere nolle, & alium plus offerentem expectare possit, nulla ratio est, cur venditioni primo emptori factæ apponi non valeat pactum seu conditio; ut, si intra certum tempus emptor alius meliorem conditionem offerat eamque præstare primus emptor nolit, priori contractu resolutò res secundo emptori addicatur.

Dubium quartò est, an venditioni 20. adici valeat pactum legis Commissoriæ; ut, si emptor pretium intra certum tempus non solverit, res sit inempta. Ratio dubitandi est; quia contingere potest, ut

est, ut emptor pretium solvere, si velit, non possit; quod, cum id offert, venditor domo absens sit, vel praesens oblatum sine justa causa non acceptet, vel compensatione facta liberatus sit ab obligatione, vel ne solveret, inhibito sit a fisco, utente jure agendi contra venditoris debitoris sui debitorem sive emptorem. Verum, etsi his casibus lex Commissoria cesset, *l. Si fundus 4. in fine & l. fin. ff. de L. Commiss.* ejus tamen pactum venditioni licite apponi: & si appositum sit, culpabili emptoris, pretium non exhibentis, mora rem inemptam evadere, & ad venditorem eam recuperare volentem reverti, liquet ex *l. Cum venditor 2. l. Nam legem 3. l. Si fundus 5. & c. ff. de L. cit.* cum enim emptionis venditionis contractus jam perfectus mutuo contrahentium consensu dissolvi, resque empta venditori & pretium emptori reddi queat, *arg. l. Nihil 35. ff. & c. 1. de R. I.* non apparet, cur inter hos initio conveniri nequeat; ut, si constituto tempore non solvatur pretium, vel alia conditio apposta non impleatur, contractus dissolvatur resque inempta habeatur; nam *Contractus ex conventionem legem accipere dignoscuntur*, Regula est *§ 5. in 6. Dixi, Ad venditorem volentem*; quia in potestate & arbitrio ipsius est, an pretio intra constitutum tempus ab emptore non soluto lege Commissoria uti, remque inemptam facere velit. Quod si nolit, emptor contractu stare, eumque pretio postea soluto implere tenetur & cogi potest, *l. Si fundus cit. §. 2. cum*; ne, quod introductum est in favorem venditoris, in ejus odium ac dispendium retorqueatur, contra Regulam *l. Nulla ratio 25. ff. & l. Quod favore 6. C. de LL.* tum vero; ne emptori, suo facto & culpabili mora in solvendo rem faciendi inemptam, seque a propria obli-

gatione liberandi, facultas adstruatur, contra *l. Si servum 91. §. 4. ff. de V. O. Mantica de Tacit. & ambig. convent. lib. 4. tit. 29. n. 9. cit.* Molina *disp. 378. n. 2.* & Bruneman. *in l. Cum venditor cit. n. 2. & 3.*

Dubium quinto est, an venditio celebrari etiam valeat sub pacto rem venditam revendendi sive, ut loquuntur, retrovendendi. Quod oritur ex decisione Innocentii III. sub hujusmodi pacto celebratas venditiones, tanquam usurarias, reprobantis *c. Ad nostram 5. hac Rubr. & c. Illo vos 4. de Pignoriis.*

Nihilominus venditioni etiam tale pactum, sine usuraria aut alia iniquitate, adici posse, receptum est magno consensu DD. id passim delumentum et verbis, *Cuncta regio possessionis*, sive possessio regionis, *vestra sub conditione redemptionis vendetur*, *Levit. cap. 25. v. 24.* Verum, quia Divina hac lege venditae possessiones anno Jubilaei ad venditores sive antiquos possessores, etiam nullo pretio exhibitio, revertae sunt: & cum ante illius anni adventum, quod semper licebat, redimerentur, ex illis interea percepti fructus computandi erant in partem pretii, ut ex contextu constat, pactorum de re justo pretio retrovendenda venditionibus adjectorum firmitas & honestas ex ea non satis est explorata. Evincitur tamen ratiocine; quia venditioni adici a contrahentibus possunt onera: dummodo, quanti ista aestimantur, tantum a venditore, si ejus utilitatem onus possidet, minus pretium exigatur: aut, si apponatur in gratiam & commodum emptoris, ab isto majus pretium solvatur, ut patet ex *l. Fundi 19. ff. de Contrah. empt.* qua, propter oneris impositionem fundum minori pretio venditum, superponitur: & suadet ratio; quia ita pro re vendita non exigitur plus, quam re-

ipſa valet; ac proinde neque Uſuraria, neque alia iniquitas committitur; cū onus, quod à venditore appoſitum emptor in ſe recipit, ſit pretiū æſtimabile, & quodammodo pars pretii, quod iſte pro re ſolvit: &, quod ab emptore appoſitum in ſe recipit venditor, augeat æſtimationem rei ſive mercis; ut proinde venditor, rei ab emptore appoſitum onus ſubiens, merito iſtius æſtimationem & compenſationem exigat: & contra emptor, cū id ſubit, in ejus recepti compenſationem tantò minus pretium venditori ſolvat, quanti onus æſtimatur.

23. Neque hujusmodi pactioni *c. Ad noſtram cit.* relata Apoſtolica decifio adverteſatur; quia illà venditio, tanquam uſuraria, reprobata fuit, non propter intercedens pactum de retrovendendo: ſed; quòd non fuerit vera venditio, ſed potiùs contractus Pignoratitius ſub venditionis ſpecie initus; ut palliaretur uſura; cūm eò venditor, aut veriùs ex Mutuo creditor, lucrari voluerit annuas penſiones & fructus ex domibus & olivis, in ſpeciem venditis, reiſpà pignori datis, provenientes; quod *in c. cit.* Interpp. & ceteri DD. cum laudato Innocentio colligunt ex circumſtantiis contractùs; primò enim Mutuum quidem petitum, ſed negatum fuit; quòd id petentibus emptor, ſeu potiùs creditor, ſine uſuris dare noluerit: eas autem exigere non poterit, quin incurreret poenas Concilii Lateranenſis, relati *c. 1. & c. Quia 3. de Uſuris.* Secundò; quòd pretium fuerit nimis modicum; cūm juſti vix dimidium attingeret. Tertio; quòd duplici pacto contractui adjectò fuerit conſtrictum; cūm ei domorum & olivarum venditarum redemptio primùm poſt ſepennium: &, hoc exactò, non niſi intra biennium permetteretur; ità que pro

pecunia, ſub venditionis ſpecie credita, tot annorum fructus intenderit lucrari. Quarto; quòd eadem res venditæ vel oppignoratæ poſt novennium totæ cederent emptori pro pretio, quòd vix dimidium numeravit. Quintò demum; quòd emptor de uſuraria iniquitate aliàs fuerit ſuſpectus. Ex quibus circumſtantiis, non ſeorſim ſed ſimul ſumptis, contractum animò uſurariò initum fuiſſe, laudatus Papa merito præſumpſit: quantumvis ad id præſumendum ſingulæ contractùs circumſtantiæ eſſent inſufficientes, Panormit. *in c. Ad noſtram cit. n. 10. & 12. & ibi Gonzalez n. 3.*

Ex ſimilibus circumſtantiis etiam contractum, *c. Illò vos cit.* relatum, in ſpeciem quidem Venditionem, reiſpà Oppignorationem pro mutuo: & iſtius iniquitatem illius velamine palliatam fuiſſe, idem ſummus Pontifex pronuntia- vit, ut cum Covarruv. *Lib. 3. Var. cap. 9. n. 2. in c. cit.* advertunt Vivianus *in c. cit. & ibi Barboſa n. 3.*

Contractu mutuo conſenſu perfectò 24. & impletis conditionibus, ſub quibus de re pro pretio tradenda intra contrahentes conventum eſt, emptori pretium offerenti venditor rem tradere, & venditori hanc offerenti emptor pretium numerare tenetur; ut neutri invitò alteri à contractu recedere fas ſit, Molina *Tract. 2. de I. & I. diſp. 337. n. 1. & Perez in C. de Contrah. empt. n. 1.* Prior autem ad traditionem tenetur iſ, qui rem aut pretium conventum ſibi tradi prior petit, ſive iſ emptor ſive venditor ſit; quia generale eſt, eum qui ad ultro citro- que obligatorii contractùs impletionem agere & alterum cogere vult, eum priùs implere, aut ad eum implendum paratum eſſe oportere, *l. Julianus 13. §. 8. & l. Qui pendentem 25. ff. de Act. empti.*

Quantum-

25. Quantumvis autem Venditionis contractus ante traditionem quoad substantiam perfectus jam sit, *l. Consensu 2. ff. de O. & A.* ad integram tamen ejus perfectionem & consummationem live; ut dominium rei, cujus venditor dominus fuit, in emptorem transferatur, ejus traditionem accedere est necesse; cum Regula instar sit, traditionibus, non nudis pactionibus & titulis, ut emptio venditio est, rerum dominia transferri, *l. Traditionibus 20. C. de Pactis & l. Nunquam 31. pr. ff. de Acquir. rer. dom. Lessius Lib. 2. de I. & l. cap. 21. n. 1. V. Porro & Manzius in §. Interdum 44. Instit. de Res. divis. n. 1.*

26. Regula tamen ista patitur exceptionem; aliquando enim rei venditæ dominium in emptorem transferatur sine traditione, veluti Primò, cum ea vendita est Ecclesie, Monasterio, aut alteri loco Sacro vel Religioso; quia hujusmodi loca, sicut & civitas, munita sunt speciali privilegio, vi cuius ipsis simplici Venditione, Donatione, Legato dominium quæritur ante traditionem, *l. fin. C. de SS. Eccles. cit. Covarruv. n. 2. & Molina n. 7.* Secundò, cum emptori rem ex aliqua causa, v.g. Commodati vel Depositi jam traditam dominus vendit, & apud eum tanquam dominum manere patitur; cum, quia paria sunt, tradere, & rem, cui jam antè aliquis incumbit, pro tradita habere, *l. Qua ratione 9. §. §. ff. de Acquir. rer. dom. & §. Interdum cit.* tum verò; quòd fictione Juris res brevi manu ex Comodato vel Deposito reddita, & postea ex vendito iterum tradita intelligatur, Manz. in §. cit. n. 4. Tertio, eodem modò, si frumentum, vinum aut alias merces horreò, cellâ vel tabernâ conclusas vendens, horrei, cellæ, tabernæ claves emptori tradat, illarum dominium seu proprietatem in emptorem

transfert; quia, traditis clavibus, sub eorum custodia contentæ res traditæ intelliguntur, §. Item si quis 45. Instit. de Res. divis. ubi Manzius n. 2.

Dubium nunc ulterius & tertio est de venditione ejusdem rei, successive factâ duobus. De qua ex *l. Quoties 1. ff. C. de R. V.* desumitur distinctio; vel enim res neutri, aut alteri tradita jam est? si prius, & rei dominium in neutrum est translatum, eam primo, non secundo emptori tradendâ obligationem dari, apud melioris notæ DD. est receptum, arg. Reg. Quoties 98. ff. & Reg. Qui prior 54. in 6. Ratio est; quia ad injuriam alteri, scilicet primo emptori, rem alii tradendâ inferendam, tanquam ad aliquid impossibile, nemo obligatur, cum id solum facere quis possit, quod justè facere potest, *can. Facias, junctâ Glo. sâ V. Quod potest, 22. q. 2.* Unde, qui rem uni jam venditam secundo contractu alteri vendere præsumit, falli pœnâ, coërcetur, *l. Qui duobus 21. ff. ad L. Cornel. de Fals.* Si posterior, reque dominium in posteriorem translatum jam est, secunda venditio, quantumvis priori emptori injuriosa & graviter peccaminosa. Jure subsistit, *l. Quoties cit. ad eum ferè modum, quò matrimonium à Titio, post sponsalium fidem Caiæ electam, cum Berta contractum Caiæ impuriolum quidem & peccaminosum, sed validum est, c. 1. de Sponsa duor.* Ratio est; quia primâ venditione peractâ venditor, licet ad rem emptori tradendam obligetur, tamen retinet ejus dominium, quod proinde, rem contra obligationem suam tradendâ, in alterum transferre validè potest, Covarr. Lib. 2. Var. cap. 19. n. 2. cit. Molina disp. 3. p. n. 7. & Haunold. n. 72.

At, licet hæc ita sint, primus tamen emptor agere adversus venditorem potest

potest non solum ad restitutionem pretii, si quod iste accepit, sed etiam ad solvendum interesse, quanti scilicet emptoris interest, rem sibi venditam habere, *l. Qui tibi l. C. de Hæred. vel ad. vend. l. Si ancillam 11. C. de Ad. empti.* Imò, si secundus emptor rem alteri jam venditam esse scivit, prior ejus emptor, si ad interesse agere nolit, secundum convenire potest Actione in factum & rem in fraudem & præjudicium suum ab isto emptam, recuperare, *arg. l. 1. ff. De his, que in fraud. credit. Gomez Lib. 2. Var. cap. 2. n. 20. cit. Molina n. 9. & Hauptold. n. 74.*

30. Dubium & celebris controversia septimò est, an emptori contractus implementationem petenti venditor determinatè ipsam rem venditam sive mercem tradere teneatur, vel ei interesse solvendo liberetur. Sunt enim DD. qui cum Fachinneo *Controvers. Lib. 2. cap. 20.* istius solutione venditorem liberari, asserant, permoti variis legibus, quibus, renon traditè ad id, quod interest, agendum & venditorem condemnandum, asseritur. Rationem reddunt; quod venditor obligetur ad factum sive traditionem, *l. Si rem 20. ff. de V. O.* in facti autem obligationibus sufficiat præstare id, quod interest, *l. Stipulationes 72. V. Celsus ff. eadem Rubr.*

Verius tamen est, & à TT. ferè supponitur, eum ad ipsam rem tradendam obligari, ut cum Felino *in c. Joannes 10. de Fide instrument. n. 34.* & Pannotit. *in c. cit. n. 16.* docent Sichard. *ad Rubr. C. de Contrah. empt. n. 8.* Covarruv. *cit. cap. 19. n. 1.* Gomez *cit. n. 20.* Perez *in C. ad eandem Rub. n. 14.* Harprecht *in pr. Instit. hie n. 34.* & ex Collegii nostri Juridici Antecessoribus subtilis Arnold. *Rath. de Contrah. empt. § 165 57.* cum propter claros textus *l. Ex*

empto 11. §. 1. ff. de Adion. empti, ibi; *Ipsi rem præstare creditorem, id est, tradere oportet, §. 1. Instit. hie,* ibi; *Contractu perfectò omnimodo pretium persolvatur & res tradatur, & venditio ad effectum perducatur, & §. e. Alie 2. Instit. de Donat.* quò locò donatam & venditam rem tradendi eadem necessitas asruitur. Id ipsum evincit ratio; quia, si venditor non nisi alternativè ad rei traditionem vel ad interesse solutionem teneretur, rem uni venditam licitè vendere & tradere posset alteri: imò huic sine actuali traditione facta secunda venditio valida foret; cum uni tradendò rem, alteri interesse solvendò: quin hoc utrique, & rem neutri præstandò, ex contractu orta obligatio adimpleretur: quod tamen clarè adversatur *l. Qui duobus cit.* & communi sensui DD. hujusmodi venditorem perfidie & injustitiæ non minùs redarguentium, quàm sponsam, quæ post matrimonii contrahendi fidem datam uni sponsalia iniret cum alio: & sicut posteriora sponsalia, sic etiam secundam venditionem habentium pro nulla: neque ad interesse, sed ad ipsam rem tradendam venditorem obligantium, sicut ad conjugium cum primo ineundum obligant sponsam.

Confirmatur paritate emptoris, determinatè ad pretium venditori rem offerenti solvendum obligati: & non satisfaciens, ei aliquid æquivalens præstandò. Cum ergo, sicut iste de pretio pro re, sic venditor dere pro pretio tradenda conveyerit, sicut ille pretium, sic iste rem tradere tenebitur; ne deterius, quàm est venditor, sit emptor: cuius conditionem etiam valde duram redderet necessitas probandi interesse: quòd, cum in facto consistat, *l. Quatenus 24. ff. de R. I.* difficilis est probationis, *l. fin. ff. de Stipul. Prator.*

N n

Neque

Neque aliud evincunt leges, pro venditoris libertate solitæ allegari; quia earum plures ad interesse solvendum adstringunt eum, qui rem tradendi non habet facultatem emptori; quod venditor in mora tradendi, itaque factum sit; ut rem amplius tradere non possit propter ejus interitum, evictionem, traditionem alteri factam; tali enim casu, cum exhibere nequeat rem, interesse præstando liberatur. Simili modo, cum venditor in mora emptori damnosa est, iste eligere potest, an ad interesse vel ad rei traditionem agere velit. Alias expositiones dabunt *cit.* Harprecht à n. 49. & cum eo Haunold. *cit. tract.* 10. à n. 18.

Minus, quam leges, urget ratio, cum; quia rei venditæ traditio non est aliquid nudi & in labore personali consistens Facti: sed Juris quoque; cum domini aut usucapiendi conditionis translationem involvat, ut rectè advertit *cit.* Harprecht n. 61. tum verò; quia, licet aliquid facere obligatus interesse præstando liberetur, quando factum principaliter & ultimè intenditur, tanquam finis, *vg.* alicujus opera in ædificando, arando &c. id tamen præstando non liberatur, sed ad ipsum factum obligatur, quando hoc intenditur tanquam medium ad translationem domini vel conditionis ulucapiendi, *cit.* Haunold. n. 21.

33. Dubium octavò est, cui res vendita intreat vel deterioretur. Non quidem jam tradita; hujus enim interitum ac deteriorationem ad emptorem, etiam qui pretium nondum solvit, pertinere, patet ex *l. Lectos* 12. *§. 1. Quod si* 14. *ff. de*

34. *Periculo & com. rei vend.* Sed nondum tradita: cujus casu aliquò intereuntis vel deterioratæ damnum ad venditorem pertinere, suadet non levis ratio; quòd rem perire domino suo, sive ejus periculum

& casu aliquò intereuntis vel deterioratæ, damnum ad hunc pertinere, Regulæ instar desumatur ex *l. Si nulla* 8. *§. 1. Pignus* 9. *C. de Pignor. act.* rei autem venditæ & nondum traditæ dominus venditor sit, *arg. l. Traditionibus* 20. *C. de Pactis.*

Sed rationi huic prævalet aperta decisio Juris, rei certæ ac determinatæ, *vg.* fundi Corneliani vel Bucephali, absolute venditæ & ante traditionem sine venditoris culpa & culpabili mora intereuntis vel deterioratæ damnum transferentis in emptorem; ut iste non solum pretium jam solutum non valeat repetere; sed non solum solvere teneatur, *l. Quod sepe* 35. *§. 4. ff. de Contrab. emp.* *l. Necessariò* 8. *pr. ff. l. 1. §. C. de Pericul. & com. rei vend.* & *§. Cum autem* 3. *Instit. hic* quòd æquitati & rationi naturali congruum sit; ut, ad quem rei accessiones & fructus, etiam detrimenta & damna pertineant, *Reg. Secundùm* 10. *ff. & Reg. Qui sentit.* 15. *in 6.* Cujus utriusque ulterior ratio est; quòd rei venditione mutuò consensu perfectà emptor habeat Actionem ad eam petendam, & fictione Juris rei quodammodo dominus reputetur; cum, *Qui Actionem habet, rem ipsam habere videatur*, *revertus est* *l. 15. ff. de R. I. & l. Si quis 21. in fine ff. de Negot. gest.* id, quòd debetur debitori, puta venditori, dicatur abesse; ac proinde creditori, puta emptori, adesse: & huic potiùs, sicut conservari & meliorari, sic & deteriorari atque interire, quam venditori, qui cum certæ speciei debitor sit, ejus interitu liberatur, *arg. l. Quod te* 5. *ff. de Reb. credit.* *cit.* Gomez n. 22. Molina *disp.* 366. n. 11. & Haunold. n. 39. Unde corruit ratio allata pro emptore; quia iste, cum rem à venditore avocare ad libitum potest, instar domini habetur. Magis

Magis urget *l. Si fundus 39. ff. Locati*, secundum cuius *V. Nam & si fundi* post venditionem perfectam publicati jactura spectat ad venditorem; cum ad pretium restituendum obligetur. Cujus decisionis vim Interpretes variè: *cit. Haunold. n. 49.* cum Arnolfo Rath enervat auxilio distinctionis inter periculum seu damnum Facti & Juris; quorum illud juxta dicta ad emptorem, hoc juxta *l. cit.* ad venditorem asserit pertinere; ut, quando rem venditam emptori tradendi impotentia ex aliquo facto, v.g. casu fortuito, furtivâ aut violentâ ablatione provenit, ejus intereuntis vel deterioratæ damnum emptori: quando autem provenit à Jure, puta, quòd nullâ emptoris culpâ evincatur, vel à Principe ob necessitatem boni publici, v.g. ut in fundo munio excitetur, venditori sit subeundum,

35. Dixi autem imprimis *Sine culpa* &c. quia, si ad rei venditæ custodiam diligentiam exactiorem, hoc est, qualem in rebus suis custodiendis accuratiores solent, non adhibuisset, itaque ejus interitus vel deterioratio accidisset venditoris culpâ, non solum latâ, sed etiam levi, aut in tradendi mora culpabili fuisset, damnum non emptoris foret, sed venditoris, *l. Custodiam 3. & l. Illud 17. ff. de Pericul. & com. rei vend. citr. Gomez n. 32. & Molina n. 13.*

36. Deinde, *Absolutè*; quia sub conditione venditæ, & ante impletam conditionem intereuntis damnum pertinet ad venditorem, *l. Necessario cit. pr. V. Et si id. & l. Cum speciem 5. C. de Pericul. & com. rei vend.* quia ante impletam conditionem venditio non est perfecta: sicut etiam ante vini gustationem, vel equi probationem non omnino perfecta, & rei periculum ad emptorem nondum pertinere censetur, quando viam aut

equus venditus est ad futuram explorationem, *l. 1. pr. l. Si quis vina 4. §. 1. ff. eadem. Rubr. Intereuntis*, inquam, quia ejus sine venditoris culpa solum deterioratæ damnum, si conditio postea impleatur, pertinet ad emptorem: cujus etiam sunt ejus interea factæ accessiones & meliorationes, *pr. & V. Quodsi cit. lidem Molina n. 18. & Haunold. n. 49.*

Demum, *Rei determinata*, sive unius vel plurium certorum individuum; quia, si res vendita esset indeterminata, v.g. decem urnæ vini ex certo dolio, totidem libræ piperis ex sacco vel modii frumenti ex istius acervo, vel oves ex grege, rei venditæ periculum & damnum pertineret ad venditorem; quia contractus nondum perfectus & absolutus, sed suspensus est, donec res vendita sit adnumerata, admensa, appensa, *l. Quod Sape cit. §. 5. & 7. & l. Cum convenit 2. C. eodem.* Aliud esset, si integrum dolium, acervus &c. venditus esset per Aversionem, ut loquuntur, hoc est pretiò non in urnas, modios &c. singulos, sed pro toto dolio vel acervo constitutò, neque eorum numerò, mensurâ, pondere bene perspectis vel exploratis, vulgò *vber haubt*; hòc enim casu; quòd venditio à nulla conditione etiam tacitè intellecta pendens, sed omnino absoluta & perfecta sit, rei venditæ periculum & damnum pertinet ad emptorem, qui ita contrahendò id in se quasi avertit, *cit. Molina n. 5. & Haunold. n. 50.*

Dubium non est, de rei venditæ & nondum traditæ fructibus. De quibus, si convenerit inter contrahentes, conventionè standum est, *l. Qui fundum 40. §. 3. ff. de Contrah. emp. & l. Julianus cit. §. 10.*

Si autem non convenerit, dubitandî ratio fere eadem, quæ de ejusdem rei periculo est; quòd scilicet unaquæque

N n 2

res fru-

res fructificet domino suo. Sed aliud obtinet in re vendita, cujus accessiones §. Cum autem 3. V. Sed, post Instit. hic & fructus omnes, contractus perfecti tempore pendentes, emptori addicuntur, l. Julianus cit. §. 10. cit. l. Fructus 13. §. l. Post perfectam 16. C. de Act. empti: qui proinde ex agro ante messem, ex vinea ante vindemiam empta provenientes fructus omnes percipit, Gomez cit. cap. 2. n. 11. Covarruvias Lib. 1. Var. cap. 15. n. 2. & Molina disp. 368. n. 2.

39. Imò ad eundem emptorem etiam pertinent fructus, post emptionem perfectam v.g. fundi, ante istius traditionem & pretii etiam solutionem nati, ut cum Sylvestro V. Usura 2. q. 11. & Lessio Lib. 2. de l. & l. cap. 21. n. 109. docent Laiman Lib. 3. sect. 5. tract. 4. cap. 17. n. 18. Harprecht in §. Cum autem cit. n. 25. & Haunold. Tract. cit. n. 65. id defumentes ex l. Julianus cit. §. 18. quidquid servus venditus ex operis vel aliò modò ante traditionem acquirit, emptori attribente: ex l. Fructus & l. Post perfectam cit. quibus pecorum foetus & rerum venditarum fructus, sine ulla inter natos & nascituros distinctione eidem emptori adjudicantur. Quod etiam evincit ratio æqualitatis, exigentis; ut, ad quem rei venditæ periculum & damna, ad eundem etiam accessiones, commoda & fructus pertineant; cum ejus, licet ipsa nondum sit, Juris tamen fictione propter ejus ad libitum avocandæ jus quasi dominus reputetur.

ARTICULUS III.

De rerum Venalium Pretio.

SUMMARIUM.

40. Pretium in Emptione Venditione certum,
41. Et in pecunia numerata consistit exigitur,
42. Taxatum Lege, serè indivisibile,
43. Ex communi estimatione definitum, triplex est.
44. Rerum pretium variatur propter labores & sumptus in eas factos,
45. Propter emergens damnum an locum cessans,
46. Et singularem erga eas affectionem.
47. Propter solutionis non recipienda periculum:
48. Propter mercium raritatem & multitudinem emptorum,
49. Modumque eas Vendendi.
50. Non etiam propter singularem indigentiam alicujus emptoris.
51. Res carius, quam incolis vendi queant peregrinis:
52. Nisi istorum affluxu multum augetur numerus emptorum,
53. De justo pretio rerum, certam estimationem non habentium, curii sensus DD.
54. Contrahentibus non licet, se mutuo circumvenire.
55. Circumventus tamen in Foro extor no non semper habet Actionem,
56. Saltem, si infra justii pretii dimidium sit læsus.
57. Intra quod alterum ladens ad restitutionem in Conscientia tenetur,
58. Et Evangelicè denunciatus ab Ecclesia compellitur.
59. Ultra dimidium læsus venditor ad deficientis pretii supplementum,
60. Et emptor ad excessus restitutionem, vel ad contractus rescissionem agunt.